

SZAKDOLGOZAT

Kecskés Johanna

2023

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet
Tanító alapképzési szak**

Az élménypedagógia alkalmazási lehetőségei

Belső konzulens:	Dr. Csajka Edina Egyetemi docens
Belső konzulens intézete/tanszéke:	Neveléstudományi Intézet Szakdidaktikai Tanszék
Készítette:	Kecskés Johanna

**Kaposvár
2023**

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés és célkitűzések.....	4
2. Szakirodalmi háttér	8
3. Alkalmazott módszerek	12
3.1. Interjúk	12
3.2. Megfigyelés	12
3.3. Szociometriai mérés	13
3.3.1. Szociometriai kérdőív:	14
3.3.2. Értékelés	14
4. Eredmények és értékelésük	15
4.1. Csoportprofil.....	15
4.2. Élménypedagógiai foglalkozások bemutatása	17
4.2.1. Milyen tanórákon lehet alkalmazni az élménypedagógia módszereit?	17
4.2.2. Ráhangolódás	17
4.2.3. Gyakorlatok	19
4.3. Tanév végi szociometriai mérés, kiértékelés.....	29
4.3.1. A kérdőív válaszainak eredménye	29
4.3.2. Kiértékelés	30
5. Következtetések és javaslatok	31
5.1. Következtetések.....	31
5.2. Javaslatok	32
6. Összefoglalás.....	32
Irodalomjegyzék	34

1. Bevezetés és célkitűzések

Szakedolgozatom témájának az élménypedagógia alkalmazási lehetőségeit választottam. Az élmény alapú tanulási módszer alkalmazásával célom a Somogyjádi Illyés Gyula Általános Iskola harmadik osztályos tanulóinak szociális kompetenciáinak fejlesztése, különös tekintettel a kommunikáció, együttműködés, elfogadás, türelem, konfliktuskezelés fejlesztésére. A szakirodalom alapos áttanulmányozása, konzulensem Dr. Csajka Edina és az iskolában tanító kollegák útmutatásai nagymértékben hozzájárultak célom megvalósításához. Szakedolgozatomban bemutatom a 2021/2022-es tanévben végzett kutatásomat, annak eredményeit és értékelését, valamint javaslatot teszek az élménypedagógia alkalmazásának további lehetőségeire.

A pedagógusnak számtalan oktatási módszer áll rendelkezésére. A megfelelő kiválasztását több tényező is befolyásolja. Egyik fontos tényező a pedagógus személyisége, belső motivációja. Hiába jó az adott módszer, ha a pedagógus személyisége nem teszi lehetővé annak hiteles alkalmazását. *„Benned égnie kell annak, amit lángra akarsz lobbantani másokban.” (Szent Ágoston)* Legtöbb esetben a tanító a tanóra céljának, a tanulók képességeinek, és a külső körülményeknek a figyelembe vételével választ oktatási módszert. Nálam ez fordítva történt. Megismertem egy remek módszert, amihez ugyan hozzá kellett csiszolnom a személyiségemet, de éreztem, hogy szívvel-lélekkel tudnám csinálni. A belső motiváció tehát megszületett. Ez a módszer a tanításnak, tanulásnak egy olyan komplex, hatékony formája, mely kimeríthetetlen lehetőségekkel rendelkezik. Ez az élménypedagógia.

Az élménypedagógiával először négy évvel ezelőtt, tanító szakos tanulmányaim során találkoztam konzulensem Dr. Csajka Edina kurzusán. Azelőtt még csak nem is hallottam róla. Igaz, akkor már több mint 20 év telt el az érettségim óta, azonban - mint később megtudtam - az élménypedagógia sem mai találmány. A tantermet magunk mögött hagyva hol a tágas aulában, hol az egyetem épületén kívül, a szabadban verődtünk össze. Nem hallgatók voltunk, hanem egy csapat tagjai. Nem előadást hallgattunk, hanem egy adott feladatot kellett közösen megbeszélve, együtt gondolkodva megoldani egy rakás idegennel, akiket eddig csak a tantermekben vagy a folyosókon láttam. Ki kellett lépnem a komfortzónámból és meg kellett szólalnom mások előtt. Elsőre ijesztő volt. A feladatok úgy voltak összeválogatva, hogy a kihívások teljesítése közben fokozatosan ismerhettük meg egymást, miközben saját magunkat is megfigyelhettük. Életemben először éreztem azt, hogy egy csapatnak hasznos tagja vagyok,

nem csak külső szemlélője, egy megtúrt személy. Éreztem a felelősséget, azt, hogy nekem is hozzá kell járulnom a sikerhez. Számít, hogy mit mondok vagy teszek. Figyeltek rám a többiek és engem is őszintén érdekelt, hogy kinek milyen gondolatai vannak. Senki nem hibáztatott, ha tévedtem, ugyanakkor elismerést kaptam, ha valamit jól csináltam. A közösen elért sikereknek együtt tudtunk örülni. Felejthetetlen élmény volt! Nagy hatással voltak rám a teljesített feladatokat követő megbeszélések is, melyeket konzulensem irányított, s mint kiderült, az élménypedagógia szerves része az átélt események, tapasztalatok közös feldolgozása. Szembe kellett néznem a gyengeségeimmel, azonban olyan erősségekre is fény derült, amikről eddig nem volt tudomásom. És ezekkel kezdeni kellett valamit. Fejlődni akartam, jobbra válni. Eldöntöttem, hogy ezt az élményt másokkal is megosztom. De nem elégszem meg azzal, hogy csak elmesélem. Tapasztalják meg a tanítványaim is, milyen érzés felállni a padokból, aktívan részese lenni az osztály tevékenységének, együtt gondolkodni, közösen azon dolgozni, hogy a célt elérjék. Az első élménypedagógiai kísérletem csúfos kudarcba fulladt. Először azt hittem, hogy az osztályban volt a hiba. Nem értettem, hogy az a játékos feladat, ami számomra csodálatos felismeréseket és élményt adott az egyetemen, hogy tud ennyire balul elsülni az iskolában. Górcső alá vettem sikertelenségem lehetséges okait. Kezdő pedagógusként elkövettem azt a hibát, hogy csak a módszert emeltem át egyik közegből a másikba, pusztán azért, mert nekem az tetszett. Nem figyeltem meg a gyerekeket és azt sem vizsgáltam meg előzetesen, hogy milyen célt akarok elérni az adott módszer alkalmazásával. Rá kellett jönnöm, hogy ez több mint egyszerű szerepjáték és tanítóként nem elég, ha csak a játékszabályokat ismertetem. Komoly felkészülés szükséges ahhoz, hogy az élménypedagógia módszereit hatékonyan tudjam alkalmazni.

A felkészülés egyik alappillére az oktatási-nevelési cél meghatározása. Véleményem szerint az iskolák az értelmi intelligencia fejlesztésére fókuszálnak, és mint kiegészítő elemként tekintenek a szociális kompetenciák fejlesztésére. Sajnos nem azért, mert ezen a téren a magyar társadalom magas szinten áll. Éppen ellenkezőleg, hatalmas hiányosságok tapasztalhatók az emberi kapcsolatok működésében. A társadalmi szintű változás két irányból is előidézhető. Az egyik, hogy a társadalmat, mint embercsoportot, „kívülről”, jogszabályok megalkotásával irányítják az erre felhatalmazottak. A másik megközelítés, hogy a társadalmat „belülről”, az egyének és kiscsoportok (család, iskolai közösségek, stb.) szintjén változtatjuk. Ez utóbbinál nagyon fontos, hogy az embert, mint a társadalom legkisebb egységét, ne önmagában, a csoportos közegből kiemelve oktassuk-neveljük. Sem a családban, sem a

nevelés másodlagos színtereiben fizikailag nincsenek elkülönítve a gyerekek, szociális fejlettségük mégis elszomorítóan alacsony szinten van.

A világ változik. A mai kor gyermeke beleszületett a digitális dzsungelbe. A köldökszínór elvágása után azonnal újat kapott, amivel a világhálóra csatlakozhat. Anyatej helyett töménytelen adatot, információt szívott magába. Szülők helyett plüssmaci mesél neki mesét, vagy telefonon, tableten nézheti a rajzfilmeket. Társasjáték helyett egy-két ujjal húzogat vagy nyomogat. Képeket, videókat készít. Le- és feltölt adatokat, játékokat, filmeket. A szülő-gyermek kapcsolatból egyre inkább kikopnak a szeretet apró jelei, megnyilvánulásai. Nincs ölelés, mesemondás, jóéjt puszi, dögönyözés, közös játék vagy kirándulás, sem beszélgetés, figyelmes hallgatás. A szülő egyre kevésbé van jelen gyermeke életében. A gyereket egyre jobban beleszippanjtja a virtuális világ, elszigetelődik a szüleitől. Mivel a korai években nem tapasztalta meg az érzelmi kapcsolódást a hozzá legközelebb álló emberekhez, másokhoz sem lesz igénye kapcsolódni. Sajnos a család, mint érték, kezd elhalványulni, jelentése átalakul. Legtöbb esetben arról szól, hogy egy bizonyos számú embercsoportnak ugyanaz a cím szerepel a lakcímkártyáján. Az egy fedél alatt élés nem alkalmas arra, hogy minőségi emberi kapcsolatok alakuljanak ki. A gyerek nem tanulja meg a fejlett kommunikációt, az örömteli együttélés szabályait, az alkalmazkodást, a vitakultúrát, sem a konfliktuskezelést. Az a tapasztalatom, hogy sok szülő úgy vélekedik, hogy amit ő a nevelésben elmulasztott, majd az óvoda meg az iskola bepótolja. Vannak ugyan törekvések, elszánt pedagógusok, akik nem csak ismereteket akarnak a buksikba tölteni, hanem mindent elkövetnek azért, hogy a gyerekek szeressenek iskolába járni, élmény legyen számukra a tanulás. Azonban hatékonyabb lenne a szülő – gyermek - pedagógus összehangolt, együttműködő munkája.

Mivel a szociális kompetenciák gyengesége társadalmi szintű probléma, ennek fejlesztésére nekem tanítóként az iskolában van lehetőségem. Az az általános iskola, ahol immár negyedik tanévemet kezdtem meg tanítóként, mindig is kiemelt figyelmet szentelt a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő oktató-nevelő munkának. Az intézmény vezetése és a kollegák is nagy hangsúlyt fektetnek a családi, barátságos légkör megteremtésére és a játékos, tevékenységközpontú tanulásra. Ez a fajta szemléletmód megfelelő alapja a kitűzött célok elérésére. A 2021/2022-es tanévtől kezdődően lehetőségem nyílt egy olyan pedagógus szárnyai alatt fejlődni, aki több mint 35 éve van ezen a pályán, átfogó szakmai tudása és számottevő tapasztalata ellenére is nyitott az új ötletekre, maximálisan segítőkész, empátikus és elfogadó, a gyerekek nyelvén beszél, szeretettel fegyelmezi őket. Az ő osztálya ekkor lett harmadikos, én új tanítóként csöppentem közéjük. Az osztálynak a tanórákon való részvételével, tevékenységével nem volt nagy gond. Az osztályfőnökük érdekesen,

interaktívan adta át a tudást, a gyerekek élvezték a tanulást. Egyénileg. Csoportos vagy osztályszintű tevékenységeknél azonban kirajzolódtak a hatalmi harcok, a nyílt vagy rejtett versengések, egymás kritizálása, hibáztatása. A lányoknál klikkek alakultak ki, amik csak a felszínesen tűntek barátságosnak, de valójában nagyon ellenségesek és rosszindulatúak voltak egymással. Az érzelmi intelligenciájuk meglehetősen fejletlen volt. A tevékenységközpontú tapasztalati tanulás adta lehetőségeket ezért nem a tananyag elsajátítására használtam, hanem a szociális kompetenciák fejlesztését tűztem ki célomnak. Ezen kompetenciák közül a fókusz a következőkre helyeztem: kölcsönös megértés, elfogadás, segítőkészség, közös gondolkodás, tolerancia, konfliktus-kezelési stratégiák, kommunikáció, problémamegoldás, bizalom és önbizalom, kritikus gondolkodás.

2. Szakirodalmi háttér

Azt mondják, az iskola nem az életre nevel. Ezzel részben egyetértek. A frontális oktatás, a padban ücsörögve hallgatott tanári szónoklatok nem elég hatékonyak a mai világhoz való alkalmazkodáshoz. Az életben számos olyan helyzet adódik, amelyet az iskola elhagyása után az emberek azért nem tudnak megoldani, mert hozzászoktak ahhoz, hogy ők csak passzív elszenvedői az eseményeknek, nem kell aktív részese lenni a folyamatoknak, ezáltal a felelősség érzése sem alakul ki bennük saját életük alakulásáért. Nem mindegy tehát, mire kondicionáljuk a tanulókat az iskolában. (Kalandok és Álmodások módra, é.n.)

A kisgyerekeknek alapvető szükséglete a mozgás és a játék. Természeténél fogva kíváncsi, érdeklő a környezete, igyekszik felfedezni és megtapasztalni az őt körülvevő világot. Az iskola ezt a fajta tudásslámpát igyekszik megzabolázni azzal, hogy a gyereket egy számára életszerűtlen szituációba kényszeríti. Ül le és hallgass! Nyilván ennek a módszernek is megvan az oka és a haszna is. Az önfegyelem és feladattudat kialakítása azonban más megközelítéssel, más módszerekkel, sokkal hatékonyabban elérhető. Digitalizált, elkényelmesedett világunkban úgy tűnik sikerült a gyerekekből egészen kicsi koruktól fogva kiirtani a mozgás iránti belső késztetést. Ennek egyik oka a „digitális békiszitter” alkalmazása. A szülőkre egyre több feladat hárul, ezért kényelmes megoldásnak tűnik a gyerekek képernyő elé ültetése és a virtuális világ ingerekben gazdag csodáival való lefoglalása. (Tari, 2010)

A személyes jelenlét, az élő beszéd hiánya azonban súlyos hiányosságokat, hátrányokat okoz. Vekerdy Tamás pszichológus is erre hívja fel a szülők figyelmét: *„Aki mindennap hall mesét, annak anyanyelvi fejlettsége az iskolába lépés idejére másfél évvel előzheti meg azt a gyereket, aki nem, vagy csak rendszertelenül hall mesét. És az anyanyelvi fejlettség a biztos gondolkodás alapja.”* (Vekerdy, 2016)

Az utóbbi években egyre nagyobb tömegben megfigyelhető jelenség, hogy az általános iskolák alsó tagozatos tanulói között sok a túlsúlyos, lassú és nehézkes mozgású, érdeklődést nem mutató, beszédhibás kisgyerek, akiknek ráadásul aggasztóan nagy hiányosságaik vannak az olyan szociális kompetenciák terén, mint együttműködés, türelem, tolerancia, segítőkészség, kommunikáció, konfliktuskezelés. Ez a probléma elsősorban az életünkben megjelent virtuális „kütyük” használatának térhódítására vezethető vissza. Ráadásul az iskola

is kénytelen lépést tartani a digitalizált világgal. Egyre több intézményben cserélik le a hagyományos táblákat interaktívakra, az oktatásban megjelentek a tanulói tabletek alkalmazása. A pedagógus egyre több és színesebb digitális prezentációkat készít, hogy a tanulók érdeklődését fenntartsa. Az élő szó már nem elég, hogy lekösse a figyelmet.

A mozgás terén egyfajta kettősség figyelhető meg. Egyrészt a mai kor gyermeke nagyon nehezen mozdul meg, elkényelmesedett, fáradékony. Szívesebben ücsörög, de csak ha nyomkodhatja vagy bámulhatja a képernyőt. Amikor nincs lehetősége erre, izgága lesz, nyughatatlanná, dekoncentrálttá válik. Az idegrendszere felpörög, várja a már megszokott ingeráradatot. Ha ez elmarad, frusztrált és agresszív lesz. Ez a mozgásában is megnyilvánul. Vagyis nem bír megülni a fenekén 2 percig sem. De ez a mozgáskényszer nem ugyanaz, mint amikor a gyerek elindul a nagyvilágba megtapasztalni azt. Erre a generációra még nehezebb ráerőltetni a padban ülős frontális oktatást.

Az élménypedagógiának az a lényege, hogy a padból felállítva, a kényelemből kimozdítva aktív cselekvésre készítse a gyerekeket, ezáltal próbára tegyék képességeiket, gondolkodásukat egy olyan biztonságos környezetben, ahol valós élethelyzetekhez kapcsolódó tapasztalatokat szerezhet. (Kalandok és Álmodok módra, é.n.)

Werner Michl szavait idézve: *„Az élménypedagógia egy cselekvésorientált módszer, mely során mintaszerű tanulási folyamatok segítségével a résztvevőket fizikai, lelki és szociális kihívások elé állítjuk, ezzel támogatva személyiségfejlődésüket, így képessé téve őket saját életük felelős vezetésére.”* (Michl, 2017)

A személyes élmények lehetőséget adnak arra, hogy ne csak az értelmi, de az érzelmi intelligenciájuk is fejlődjön. Segít jobban megismerni a saját korlátaikat, erősségeiket. Az élménypedagógia szerves részeként a közös kalandok, kihívások teljesítését követően fel kell dolgozni a tapasztalatokat. Legtöbb esetben ez is csoportosan történik. Az érzések, tanulságok megbeszélése, a pozitív visszacsatolások, valamint ezek hozzákapcsolása az élet más területeihez, helyzeteihez, hozzájárulnak az érzelmi és kognitív fejlődéshez. A személyes tapasztalat megélésére épülő oktatás azért hatékonyabb a hagyományos módszereknél, mert több érzékszerv bevonásával, több síkon történő érzékeléssel (testi, lelki, szellemi) és nagyobb fizikai igénybevétellel vesznek részt a tagok a gyakorlatokban. Ezek a kihívások elősegítik a komfortzónából történő kilépést. Ezáltal a tanulás sokkal komplexebb és maradandóbb élményt nyújt. A résztvevők képességei, készségei, személyisége nagyban eltérő lehet, éppen ezért az élmények megélése, befogadása és feldolgozása sem megy végbe

mindenkinél ugyanúgy. Nem lehet előre megmondani, kinek melyik tapasztalat fog beépülni. Azonban a csoport tagjai között ezek a különbségek arra készítetik őket, hogy egymással kommunikáljanak, ezáltal kapcsolat jön létre köztük. (Kispéter, Gratzer-Sövényházy, 2020)

Az élménypedagógia alkalmazása akkor lesz hatékony, akkor éri el a célját, ha nem egyszerűen csak játéknak fogjuk fel. Először meg kell vizsgálni a csoportban felmerülő problémákat, ennek megfelelően kell meghatározni a fejlesztési célokat. Ezt követi a foglalkozások célirányos tervezése. A játékok, feladatok megvalósulása után elengedhetetlen az élmények feldolgozása, a reflexió, önreflexió. Ekkor válik az élmény tapasztalattá. (Kispéter, Sövényházy, 2008)

A szociális kompetencia iskolán belüli fejlesztésének egyik feltétele, hogy a frontális tanítás mellett a cselekvésalapú munkaforma is megjelenjen, melynek során a közös feladatok végrehajtásából nem vonhatják ki magukat a tanulók. Ez elősegíti egymás elfogadását, megértését. A pedagógusnak lehetősége van eldönteni, hogy ezeket a foglalkozásokat a tananyaghoz kapcsolódóan, vagy kötetlenebb keretek között vezeti. (Zsolnai, 2006)

A szociális kompetencia fejlesztését az iskola is segítheti. A fejlettségi szint mérésére szolgáló legelterjedtebb technikák:

- interjú olyan személlyel, aki a fejlesztendő egyént vagy csoportot már alaposan megismerte,
- mérőskálák alkalmazása,
- önjellemzés, önértékelés, mely felvázolja, hogy a tanulók hogyan látják magukat és egymást,
- szociometria, általában kérdőív segítségével mérik fel a tanulók közötti kapcsolatokat annak alapján, hogy ki hogyan értékeli társait, illetve ki kit választ adott helyzetben.
- megfigyelés. *Gottman* (1977) szerint a megfigyelés alapja, hogy a tanuló hogyan viselkedik tanórán, egyéni tevékenység közben tornateremben, szünetben, szabadidős foglalkozások alkalmával a társai között. (Németh, 2008)

A begyűjtött információk alapján meghatározzuk, hogy melyek azok a fejlesztendő képességek, készségek, amelyekre a foglalkozások megtervezésénél a hangsúlyt fektetjük.

A szociometriai kérdőív több szempont alapján vizsgálja a tanulók közötti kapcsolatot, saját maguk és a társak értékelését. A kérdéscsoportok a következők: lojalitás az iskola iránt, intellektuális teljesítmény, erkölcsi magatartás, kritika és szembenállás, csoportirányítás,

szabadidős tevékenységek, beilleszkedési nehézségek, kapcsolatrendszer, érzelmi összetartozás. (OFOE, 2005)

Az élménypedagógiai foglalkozásoknak négy szakasza van: tervezés, megvalósítás, értékelés, általánosítás és alkalmazás. Ezen a folyamaton mind a résztvevők, mind a foglalkozást vezető facilitátor végighalad. Első körben a facilitátornak meg kell terveznie a foglalkozást, majd levezeti és értékeli a munkát. Ezt a tapasztalatot használja fel a következő gyakorlathoz. A csoport tagjai is először terveznek. Megbeszélik, hogy az adott feladatot milyen lépésekben teljesítsék. A többféle javaslat, ötlet közül el kell dönteniük, melyiket valósítsák meg. Második lépés a végrehajtás. A csoportban való működés megteremti azt az alapot, hogy egy esetleges kudarcnál a problémára és annak kiküszöbölésére fókuszáljanak a résztvevők, és ne egymás hibáztatásával legyenek elfoglalva. A sikeres megvalósítás növeli az önbizalmat. Harmadik lépés az értékelés. Az élmény önmagában kevés a fejlődéshez, tanuláshoz. A résztvevők megbeszélik saját érzéseiket, tapasztalataikat, megvizsgálják saját felelősségüket a közös tevékenység folyamatában, megfogalmazzák a tanulságokat. A feldolgozást többféle módszer is segítheti: tematikus beszélgetések, egyéni válaszadások írásban vagy szóban, kérdőívek kitöltése vagy interperszonális visszajelzések. Negyedik lépés az általánosítás és alkalmazás. A tapasztalatokat összevetik és párhuzamot vonnak az életük egyéb területeivel. Ez a fajta tudatosság elősegíti, hogy a megszerzett tudást a későbbi feladatok, illetve élethelyzetek során alkalmazni is tudják. (Liddle, 2008)

A foglalkozásokat vezető pedagógus lelkesedése meghatározó a tanulók motiválásában. A gyerekek szemében akkor lesz hiteles a tanár, ha látják rajta, hogy a tanítandó tananyag őt is érdekli, nyitott és lelkes. Nagyon hamar kiszúrják, amikor valaki csak kényszerből adja le az anyagot. Ahhoz, hogy megtaláljuk a motiváció kulcsát, először fel kell térképezni a tanulók előzetes tudását, tisztában kell lenni képességeikkel, ezután következhet a tervezés. A tananyag elsajátításában nagy segítség lehet az élménypedagógiai módszerek alkalmazása. Azonban nem mindegy, hogy ez milyen pszichés állapotban történik. Háromféle pszichés állapot: komfort zóna, tanulási zóna, pánik zóna. A feladatok tervezésénél ügyelni kell arra, hogy a kihívások a tanulási zónában valósuljanak meg, mert a tanulás sem a komfort zónában, sem a pánik zónában nem jön létre. A komfort zónában nincs motiváció, a túlságosan nehéznek bizonyuló feladattól pedig bepánikolhat a gyerek, és ezt kudarcnak éli meg. (Földes, 2015)

3. Alkalmazott módszerek

Az élménypedagógiai foglalkozásokat a 2021/2022-es tanévben, októbertől áprilisig heti egy alkalommal, elsősorban a délutáni szabadidős foglalkozások terhére tartottam, de előfordult, hogy testnevelés óra keretében valósult meg. Általában egy órás időkeretet számoltam rá, ami a legtöbb esetben elegendőnek bizonyult.

A kutatás módszertani szakaszai a következők:

- interjú az osztályt korábban tanító pedagógusokkal,
- az osztály megfigyelése a tanórákon és a szabadidős foglalkozásokon,
- előzetes szociometria mérés az osztályban,
- utólagos szociometria mérés az osztályban.

3.1. Interjúk

Amikor egy új módszert alkalmazunk, fontos felmérni a kiindulási helyzetet, azaz meg kell ismerjem a tanulók személyiségét, képességeit, viselkedését. Első körben a harmadikos osztályfőnökével folytattam mélyebb beszélgetést még a tanév megkezdése előtt. Ezt követően azokat a pedagógusokat is kifaggattam, akik az osztályt a korábbi években tanították. Általuk megismerhettem a tanulók családi hátterét, életkörülményeit, a tanuláshoz való hozzáállásukat, képességeiket, kibontakozó személyiségük sajátosságait, jellemvonásaikat, problémáikat, nem utolsósorban egymáshoz való viszonyukat. Osztályfőnökük már a kezdetek óta azon fáradozott, hogy ezt a sokféle egyéniségből összetevődött csapatot igazi osztályközösséggé kovácsolja, akik nem csak az egyéni érdekeit tartja szem előtt, hanem társaikra is odafigyelnek, megértőek és elfogadóak egymással szemben. A megbeszélések során arra jutottunk, hogy az élménypedagógia foglalkozásokat a szociális kompetenciák fejlesztése érdekében fogom alkalmazni. Ezen belül is a hangsúlyosabb területek: elfogadás, kommunikáció, együttműködés, türelem, konfliktuskezelés.

3.2. Megfigyelés

Miután a kollegák beszámolója alapján kialakult egy bizonyos kép a csoportról, eljött az ideje, hogy én magam is megismerjem őket. Az osztály 15 főből állt, 4 fiúból és 11 lányból. A tanórákon megfigyelhettem a csoport hierarchikus rendszerét, a kialakult klikkeket, az ide-oda

csapongókat és a magányos farkasokat. Első körben igyekeztem magam megkedveltetni velük. Úgy gondolom, hogy a hatékony együttműködés alapja, ha elfogadnak tanítójuknak. A tanév kezdetén több ismerkedős és jégtörős játékot játszottunk. Ezzel az is volt a célom, hogy ízelítőt kapjanak a rájuk váró kalandokból, miközben kölcsönösen megismerjük egymást. Hamar egymásra hangolódtunk a gyerekekkel. Azt tapasztaltam, hogy örülnek a jelenlétemnek, könnyen motiválhatóak, lelkesek, amikor előállok az újabb fura ötleteimmel, és egyre jobban megnyílnak előttem. Az egyik kisfiú így nyilatkozott: „Johanna néni, tudja mit szeretek magában? Hogy benne van minden hülyeségben.” Engem tehát elfogadtak.

Megfigyeltem az egymás közti viselkedésüket is. Itt már nagyobb gondok voltak. A tanórákon még valamennyire visszafogták magukat, mert mindenkinek megvolt a feladata. A kollegák által felvázolt jellemvonások a szabadidőben ütköztek ki igazán. Egymással türelmetlenek, ingerlékenyek, lobbanékonyak, voltak köztük agresszívak is. Az osztálynak komoly nehézséget okozott egy különleges kislány elfogadása. Ez a tanuló siketen született, de egy koponyába beépített készüléknek köszönhetően hallott mindent, bár nem olyan tisztán, mint egészséges társai. A családi háttér sem szolgálta a kislány javát, nagyon el volt hanyagolva érzelmileg és sok megpróbáltatáson ment keresztül. Ennek következtében a kislánynál mindennaposak voltak a durva és agresszív érzelemkitörések, az érzelmi ingadozás, az aktív ellenállás a tanulással szemben. Értelmi szintje is az átlagosnál alacsonyabb volt. Sokszor zavarta vagy lehetetlenné tette a tanítást, tanulást. Az osztályfőnök elfogadó, megértő és türelmes magatartásával példát mutatott a többi gyereknek. Azon fáradozott, hogy az osztálytársak is megértőek és türelmesek legyenek. Ez hatalmas kihívás volt mindenkinek. Annyit sikerült elérnie, hogy ezt a kislányt megtűrték maguk között, tudomásul vették a jelenlétét, de nem fogadták be.

3.3. Szociometriai mérés

A tanulók megfigyelésével párhuzamosan sort kerítettem négy szemközti beszélgetésekre is. Ezt azért tartom hatékonyabb módszernek, mint egy kérdőív kitöltését, mert elég hamar sikerült felmérnem a képességeiket az olvasott szövegértés terén. Ezen kívül úgy gondolom, hogy a személyes beszélgetés során, amikor figyelmesen hallgatjuk a gyerekeket, nyíltabban, őszintebben nyilatkoznak. Kíváncsi voltam, ők hogyan látják egymást. Ehhez a felméréshez az Osztályfőnök Országos Szakmai Egyesülete honlapján¹ található szociometriai kérdőív

¹ <https://osztalyfonok.hu/123/>

alapján állítottam össze a kérdéseimet. A felmérést a tanév elején és a tanév végén is elvégeztem.

3.3.1. Szociometriai kérdőív:

1. Kiket dicsérnek meg legtöbbször a tanárok?
2. Ki tudna segíteni neked a tanulásban?
3. Kik azok, akik megértőek, segítőkészek a társaikkal?
4. Kik azok, akik bevallják, ha valamiben tévedtek, vagy kárt okoztak?
5. Kik azok, akik őszintén elmondják, ha valamivel nem értenek egyet vagy nem tetszik nekik?
6. Kik azok, akiket nem érdekel, ha rossz osztályzatot vagy szaktanári figyelmeztetést kapnak?
7. Kiknek vannak jó ötletei, amikor közösen kell összeállítani egy műsort?
8. Kik azok, akiknek a javaslatait a többiek elfogadják?
9. Kik azok, akik nem szívesen barátkoznak?
10. Kik azok, akik nem szívesen tanulnak?
11. Ki a legjobb barátod?
12. Kiket hívnál meg a születésnap bulidra?
13. Kik azok, akiket megvédenél a bajban?

3.3.2. Értékelés

Lojalitás az iskola iránt: A tanárok által legtöbbször megdicsért tanulók: K.K., L.L. és V.V.
Akik a tanulásban segíteni tudnak a társaiknak: V.V.

Erkölcsei magatartás: Akik megértőek és segítőkészek a társaikkal szemben: A.B., K.K., L.L. és V.V.

Aki belátja tévedését és bevallja a károkozást: L.L.

Kritika, szembenállás: Akik őszintén kinyilvánítják nemtetszésüket: K.A., K.K.F., N.L., N.R., és V.E.

Akiket nem zavar, ha rossz osztályzatot kapnak, vagy szaktanári figyelmeztetést: N.R.

Csoportirányítás: Akik egy műsor vagy program közös összeállításánál jó ötletekkel állnak elő és a javaslataikat a többiek is elfogadják: N.L. és V.V.

Beilleszkedési nehézségek: Aki nem szívesen barátkozik: N.R. és V.E.

Akiknek tanulási nehézségei vannak: A.B., F.Z., L.L., M.H., M.L., N.R., és V.E.

Érzelmi összetartozás: A „Ki a legjobb barátod?” kérdésre adott válaszok alapján a következő párok, csoportok rajzolódta ki:

K.A. – N.L.H. – N.L. – T.G.

K.L. – M.L.

Akit a legtöbben (négyen) meghívnának születésnapi buliba: K.K.

Akit a legtöbben (ketten) megvédenének a bajban: M.L.

4. Eredmények és értékelésük

4.1. Csoportprofil

Az interjúk, a megfigyelések, és a szociometriai mérés alapján a harmadik osztályos tanulók jellemzése:

A.B.: Tanulási nehézségekkel küzdő, diszgráfiás, diszlexiás, diszkalkuliás, beszédhibás kislány. Csendes, barátságos de visszahúzódo. Saját hiányosságait elfogadta, a többiekkel megértő.

F.Z.: Nehezen értelmezi a hallott szöveget, lassú észjárású, lomha. Nagy az igazságérzete, a többieknél különlegesebbnek érzi magát, ezt szülei is túlzottan erősítik benne.

K.A.: Az osztály szépe, a „négy grácia” egyike. Fontos neki, hogy jó jegyeket szerezzen, de tenni ezért már kevésbé szeret. Vágyik a figyelemre, elismerésre. Sportban kiemelkedően teljesít, erre büszke is. Nyíltan nem ellenséges senkivel, a kevésbé népszerű társaival szemben vannak rosszindulatú megjegyzései.

K.K.: Az osztály csöpikeje. Apró termete ellenére szereti hallatni a hangját, de ezt barátságosan teszi. Jó tanuló, okos, sportjátékokban ügyes, könnyen motiválható. Szívesen segít társainak a tanulásban. Néha kicsit szemtelen a tanítókkal, feszegeti a határokat.

K.L.: Az osztály mókamestere. Szeretetre éhes, közvetlen, kedves, segítőkész, ám ha valamit rosszul csinál vagy megbánt valakit, azt el szokta hallgatni. Szembesítésnél könnyen elsírja magát. Érzelmileg éretlen, szinte bármin tud könnyezve vihogni, amitől társai is jókedvre derülnek rövid időre, de hamar elunják, és ezután inkább idegesíti őket.

K.K.F.: Jó eszű, de lusta. Abból él, amit az órán hall. Türelmetlen, kapkod, hirtelen haragú, néha agresszív a társaival szemben, de csak amikor azt hiszi, hogy felnőtt nem látja. Hibáit nagyon nehezen ismeri el. Ha lebukik, még ő van megsértődve. Minden csínyben benne van.

L.L.: Szeretetre méltó és szeretetet igénylő kislány. Beszédfogyatékosága miatt nagyon nehezen lehet megérteni a mondanóját, de úgy tűnik ő ezzel megbékélt. Tanulásban lassú, de szorgalmas. Igazi túlélő típus. Barátságos, segítőkész a többiekkel.

M.H.: Gyermekotthonban él a testvéreivel. Szüleivel nem tartja a kapcsolatot. Vágyik a szeretetre, elfogadásra, de nagyon nehezen nyit mások felé, sokszor megbántja társait. Néha nagyon kedves és barátságos, néha ellenségesen viselkedik, káromkodik, haragtartó.

M.L.: Tanulási nehézségekkel küzd, lassú a felfogása és a munkatempója. Csendes, mosolygós, visszahúzódo. Hagyja, hogy mások irányítsák. Nincs önálló véleménye semmiről, sodródik az eseményekkel.

N.L.: Az osztály vezére, hangadója. A „négy grácia” főnöke. Édesanyja az iskolában dolgozik, ezért úgy gondolja, hogy neki mindent szabad. Fontos neki, hogy jó jegyeket szerezzen. Sportjátékokban a teljesítménye „csak” jó, éppen ezért erős benne a küzdőszellem. Mindenben ő akar lenni az első és a legjobb. Nehezen viseli, ha valaki lekörözi.

N.R.: Gyermekotthonban él, magatartási és tanulási nehézségekkel küzd. Több iskolát és gyermekotthont megjárta. Mindenhol ő a feketebárány. Kerüli a szemkontaktust, barátságtalan a tanulókkal és a felnőttekkel egyaránt. Sokszor gonoszcodik, kigúnyol másokat. Örömmel tölti el, ha másokat is rajtakapnak csínytevésen. Tanulás nem érdekli, teljesítménye átlagon aluli, képességei gyengék. Egyedül a sportjátékokban motiválható.

N.L.H.: A „négy grácia” egyike. Okos, de egyedül bátortalan, bizonytalan. Csak barátnői körében magabiztos, mások felé nem nyit. Könnyen elsírja magát.

T.G.: A „négy grácia” közül a vezér legjobb barátnője. Irányítható, kedves, őszinte, nagy az igazságérzete. Igyekszik mindenkivel barátságos lenni, de különösebben nem keresi mások társaságát.

V.E.: Neve fogalommá vált az iskola történetében. Siketen született, de hallókészülékkel hall. Édesanyja korán kilépett a családból, apja neveli őt és húgát. Az édesapa gyakran változtat a család összetételén, mostohaanyák és –testvérek jönnek-mennek. A kislány testileg, szellemileg is alulfejlett, érzelmileg erősen el van hanyagolva. A legkisebb változás a környezetében már sokkos állapotba keríti, szinte önkívületi állapotban őrjöng, csapkod, rongál. Apja ezeket a kirohanásokat leginkább számítógépes játékok és rajzfilmek segítségével szokta megelőzni, a kislány ennek okán rengeteg időt tölt a képernyő előtt. Olyankor nyugodt. Ha bármi nem az elképzelései szerint történik, vagy számára nem tetsző feladatot kell csinálnia, agresszívan viselkedik. Az iskolai feladatokban, rendezvényeken nem akar részt venni. Nem barátkozik, zárkózott, a tanulásban motiválhatatlan.

V.V.: Nehéz sorsú, szegény családból származik, 5 testvérével együtt a nagymamája neveli őket. Nagyon elszánt, okos, értelmes, szorgalmas kislány. Szeret az eszével kitűnni, szívesen segít másoknak a tanulásban. Barátságos, de a többi lány nehezen fogadja be, származása és elhanyagolt külseje miatt. Vágyik a szeretetre és elismerésre.

4.2. Élménypedagógiai foglalkozások bemutatása

4.2.1. Milyen tanórákon lehet alkalmazni az élménypedagógia módszereit?

Alapvetően az élménypedagógia módszereit kellő kreativitással bármely tanórán lehet alkalmazni. Személy szerint nekem milyen lehetőségeim voltak erre, az már más kérdés. A 2021/2022-es tanévben a harmadik osztályosok napközis tanítója voltam, ezen kívül testnevelést tanítottam nekik a negyedik osztályosokkal összevonva. Ez a felállás eléggé leszűkítette a lehetőségeimet. Testnevelés órán nem tudtam kizárólag a saját osztályomra fókuszálni, és nyilván befolyásolta a viselkedésüket a másik osztály jelenléte, ezért megpróbáltam kihasználni azokat az alkalmakat, amikor a negyedikeseknek más elfoglaltságuk akadt. A délutáni napközis foglalkozások azonban remek lehetőséget nyújtottak az élménypedagógiai játékoknak, mivel kevésbé kötött és merev a keret. Azt is figyelembe kellett venni, hogy a tanulónak milyen délutáni szakköreik vannak, mert nem szerettem volna, ha bárki is kimarad a közös élményekből és fejlődésből. Az iskolánkban megrendezésre kerülő projektnapok, mint például Diáksport nap, A Magyar Parasport Napja, vagy az iskolánk névadójáról elnevezett Illyés-nap, szintén alkalmat biztosítottak a játékos módszerek kipróbálására.

4.2.2. Ráhangolódás

Mielőtt komolyabb kihívások elé állítottam az osztályt, kollegámmal néhány szokást igyekeztünk a tanulóknak kialakítani, amely elősegíti a hatékony csoportmunkát. Az egyik ilyen kezdeményezés a *hétfői körbeszélgetés*. Ebéd után a teremben körben leültünk a meseszőnyegre és egymás után mindenki elmondhatta 3-4 mondatban, hogy mi történt vele a hétvégén. A többieknek figyelmesen és türelmesen kellett végighallgatni a beszélőt. Kérdést ezután lehetett feltenni. A másik kezdeményezés a *csend jele*. Amikor többen beszélnek egyszerre és valakit ez zavar, mert szeretne szólni a társaihoz, akkor felteszi a kezét. Aki ezt észleli, elhallgat és ő is felteszi a kezét. Végül mindenki elcsendesedik. A harmadik fontos lépés a *megállapodási szerződés*. 9 pontban fogalmaztuk meg közösen azokat a szabályokat, amelyek elősegítik a békés, nyugodt együttélést az osztályban. Ezután mindenki tetszőleges színű festékbe nyomta az ujját és a szerződés alá helyezte ujjlenyomatát, végül alá is írta. Szabályszegés esetén megkerestük azt a pontot, amelybe az adott cselekedet ütközött és hangosan felolvastattuk az elkövetővel.

A testnevelés órák végére mindig szántam 2-3 percet, hogy meghallgassuk egymást, kinek mi okozott örömet vagy nehézséget. Itt is figyeltem arra, hogy legyen türelmük egymást végighallgatni. Ezen kívül törekedtem arra, hogy a testnevelés órák valóban változatosak legyenek a módszerek és a helyszínek tekintetében is. Számos lehetőségem adódott, hogy kimozdítsam a gyerekeket a komfortzónájukból. Sosem felejttem el a reakciójukat, amikor egy napsütéses őszi délelőtt levittem őket a füves focipályára és megkértem őket, hogy vegyék le a cipőjüket és a zoknijukat. Hiába falusi gyerekek, mégis hatalmas döbbenet ült ki az arcukon. Lefagytak. Aztán záporoztak a kérdések és az aggályok: *Mi van, ha megböki a talpukat a fű? Vagy egy darázsra lépnek? Koszos lesz a lábuk. Nem fog örülni anya, ha ezt megtudja.* Az az elvem, hogy semmi olyat nem kérek a gyerekektől, amit én magam sem csinálnék meg. Hitelesebbnek tartom azt a testnevelő pedagógust (főleg alsó tagozatban), aki nem magassarkúban, kiskosztümben áll a gyerekek elé és csak magyaráz, hanem sportcipőt húz (vagy éppen lehúzza) és velük együtt csinálja a feladatokat. Ezért aztán én voltam az első, aki levette a cipőjét és zokniját, megmutatva a gyerekeknek, hogy ezt bizony túl lehet élni. Sőt, ha követik a példám, megtapasztalják, hogy mezítláb a fűben lépkedni kellemes érzés. Némi gondolkodás után követték a példám. Tetszett nekik. Utána a lábujjaikkal kellett apró köveket összegyűjteni. Olyannyira élvezték ezt a feladatot, hogy óra végén alig akarták visszahúzni a cipőjüket, és még délután a szabadidős foglalkozásnál is az osztályom mezítláb futkosott a fűben.

Újabb lépés a komfortzónájukból, amikor arra bízattam őket, hogy jöjjenek ki velem az esőbe fogócskázni. (Langyos őszi futó zápor volt és mindenkinek volt váltóruhája.) Vagy amikor elvittem őket terepfutásra a falu határába. A korábban testnevelést tartó kolléga sosem vitte ki őket az iskola területéről, de talán még a sportcsarnokból sem. Most meg dimbes-dombos földes úton, patak mentén, tehenek között kocogtunk a porban, néhol a sárban. Télen meg a hóban.

Megtapasztalták azt, hogy nem dől össze a világ, ha valamit nem a megszokott módon csinálnak. Akár még élvezetesebb is lehet más utakat fölfedezni. Nyitottnak kell lenni az új dolgok iránt és bízni abban, hogy amit kínálok nekik, abban örömük is lehet. Még akkor is, ha első hallásra furának tűnik.

4.2.3. Gyakorlatok

A tanév során sok tapasztalati tanulásban volt részük a gyerekeknek. A játékokat, gyakorlatokat a szakirodalom és egyetemi élményeim alapján válogattam össze, de mindegyiket valamennyire átalakítottam, figyelembe véve az osztály sajátosságait, a kitűzött célt és az iskolai körülményeket. A teljesség igénye nélkül, a szociális kompetenciák fejlesztésében leginkább meghatározó kihívásokat és az azt feldolgozó megbeszéléseket mutatom be.

Savas folyó

Létszám: 14 fő

Fejlesztendő terület: kooperációs készség, kommunikáció, együttműködés, váratlan helyzetek megoldása, koncentráció.

Játékleírás:

A tanulóknak át kell jutniuk egy savas folyó egyik partjáról a másikra. A savas folyó egy 6 méter széles sáv, amelyet kötelek segítségével jelöltem ki. A folyón úgy tudnak keresztülmenni, hogy köveket (A4-es papírlapokat) raknak le a folyóra (földre), csak ezekre léphetnek rá. Senkinek a lába nem érhet le a földre, mert a sav szétmarja és meghal. Ebben az esetben a csapat nem tudja teljesíteni a küldetést. Amennyiben valakinek csak lelóg a kőről a lábának egy része, a sav felkúszik a testén és megvakítja. Ilyenkor a játékvezető (én) beköti a szemét és vakon kell folytatnia a küldetést. A köveket a tanulók bárhova letehetik, azonban onnan már nem mozdítható el és legalább egy lábnak mindig rajta kell lennie a kövön, különben a folyó elsodorja és már nem használható. A csapat akkor teljesíti a küldetést, ha mindenki átér a túlsó partra.

Megvalósulás:

A tanulókkal ismertettem a küldetés szabályait. A játék megkezdése előtt kaptak 10 percet megbeszélésre. Alapvetően háromféle viselkedés volt tapasztalható a tanulók részéről. Az osztály dominánsabb egyéniségei egymás szavába vágva, egymást túlkiabálva keresték a feladat lehetséges megoldásait. A csoport nagyobbik része a hangosabbakat figyelmesen hallgatta. Valamint néhány tanuló a csoporttól leszakadva, kicsit távolabb beszélgetett egymással, de nem a feladat megoldásán törték a fejüket. Láttam, hogy ez a fajta „megbeszélés” nem fog konszenzust szülni, ezért segítettem nekik. Javasoltam, hogy akinek van ötlete a megoldáshoz, az jelezze, és egymás után hallgassunk meg mindenkit. A többiek

pedig figyeljenek. Próbálják ki az ötleteket, nézzék meg mi az, ami megvalósítható, mi az, ami nem. Ezután higgadtan folytatták a tanakodást, és a 10 perces időkeretet fel sem használva jelezték, hogy megvan a megoldás, kezdik a küldetést. Jeleztem, hogy van még pár percük, nyugodtan vegyék át még egyszer a stratégiát és próbálják ki az ötletüket a „parton”. Magabiztosan állították, hogy arra semmi szükség, elkezdik. A tanulók felsorakoztak egymás mögött. A sor elején az ötletgazdák voltak, a sor végére a csendesebb habitusú tanulók kerültek. Az elsőnél voltak a papírlapok. Letette az első közvetlenül a part szélére és egyik lábával rálépett, majd a másodikat is letette, közvetlenül az első lap elé és a másik lábával arra is rálépett. A mögötte lévő tanuló rálépett az első lapra, az előtte lévő lába mellé. Letették a harmadik lapot is, szintén közvetlenül a második lap elé, az első tanuló rálépett. Ekkor az egyik tanulónak feltűnt, hogy ha a lapokat mindig szorosan egymás elé rakják, nem lesz elég, hogy átjussanak a túloldalra. Ezen felbuzdulva az élenjáró tanuló jó messzire eldobta a következő lapot. Sajnos olyan messzire, hogy utána nem tudott rálépni, nem érte el. Így az a lap „elúszott”. Az elhamarkodott döntés hatalmas felháborodást keltett a csapatban. Ingerülten hibáztatták társukat. Itt ismét közbe kellett lépnem. Felhívtam a figyelmüket arra, hogy ez a hangnem és a hibáztatás nem visz előrébb a küldetés teljesítésében, a köveket elhelyező emberen nagyobb a felelősség, mint a parton ácsorgókon, illetve ha menetközben változtatni kell a stratégián, akkor azt beszéljék meg és közösen hozzanak döntést. Újra le kellett tenni a harmadik követ, ezúttal ügyeltek a kövek közötti távolságra. Alapvetően az elgondolásuk jó volt, hogy terpeszben haladnak egymás mögött, mégsem sikerült teljesíteniük a küldetést elsőre. Több figyelmetlenség is előfordult. Volt olyan tanuló, aki előbb levette a lábát a lapról, minthogy a mögötte haladó rálépett volna. Az is előfordult, hogy valaki nem figyelt arra, hogyan helyezi a lábát a lapra, így a mögötte lévő nem tudott a lába mellé lépni. Mivel menetközben több lap is kiesett a játékból, nem értek el a partig. Ekkor azzal próbálkoztak, hogy a lábukkal csúsztatják a lapot a földön. De ez nem lehetett megoldás, mivel a kő nem mozdítható. Az utolsó lapról próbált az első tanuló a partra ugrani, de az ugrással újabb lapot veszítettek. A második tanuló már nem is tudott a partra ugrani, beleesett a savas folyóba. Az első sikertelen próbát megbeszélés követte. Megkérdeztem tőlük, hogy mit gondolnak, miért nem sikerült teljesíteni a küldetést? Helyes volt-e a stratégiájuk, vagy valamin változtatni kell? Mi okozott gondot a megvalósításban? Ezt hogyan lehetne kiküszöbölni? A második próbálkozásnál már ügyeltek arra, hogy a lapokat megfelelő távolságra helyezzék, addig nem lépjenek le a lapról, amíg a társuk rá nem lépett, és a terpesz helyett kényelmesebb a harántterpeszben haladni, mivel így nem akadályozzák egymást és saját magukat. A csapat egy része így átért a túlsó partra, azonban kiderült, hogy a sor végén álló tanulók közül nem

mindenki figyelt és nem értette pontosan, hogy mi lenne a feladata. Ennek köszönhetően ismét volt olyan, aki beleesett a folyóba. Mi lehetett ennek az oka? Akik a stratégiát kitalálták és megbeszélték a lépéseket, nem győződtek meg arról, hogy a csapatból mindenki érti és tudja mit kell tennie. A harmadik próbánál már mindenki tisztában volt vele, hogyan kell áthaladniuk, azonban figyelmetlenség miatt az egyik tanuló „megvakult”, amely újabb kihívások elé állította a csapatot. A kezdeti türelmetlenség és hibáztatás ezúttal elmaradt. Helyette szóban próbálták irányítani a vakot, hogy lábát a megfelelő helyre tegye. Kitartásukat siker koronázta, a csapat teljesítette a küldetést.

Megbeszélés:

Bár a sikertelen próbálkozásokat követően is beszélgettünk arról, mit lehetne másként csinálni a cél megvalósításának érdekében, a küldetés teljesítése után egy összegző beszélgetést is tartottunk. A tanulókkal végig vettük, hogy mik voltak a sikertelenség okai. Ezután mindenki elmondhatta, hogy ki hogyan érezte magát, mi okozott nehézséget, mire kellett volna jobban odafigyelni, miben érezte magabiztosnak, erősnek magát, mik voltak a gyengeségei. Felhívtam a figyelmüket arra, hogy mindenki a saját nevében nyilatkozzon, ennek ellenére akadt olyan, aki saját véleményét, tapasztalatát többes számban adta elő és hibáztatta társait. A többség azonban belátta tévedéseit. A vezéregyéniségeknek az okozta a nehézséget, hogy türelmesen végighallgassák társuk ötletét, illetve nehezen viselték el, ha valaki a csapatból hibázott. Volt olyan tanuló, aki társai türelmetlensége miatt hamar elvesztette motivációját a küldetés teljesítésében. A „megvakult” tanulóknak bár jól esett, hogy a többiek segítették, nehezen igazodott ki a túl sok és túl harsányan bekiabált információkon. Már csak azért is, mert olykor teljesen ellentétesen irányították társai. Megkérdeztem tőle, hogy ezt a zavartságot jelezte-e a többieknek. Nem. Eszébe sem jutott, hogy ő is szólhatna. Nagyon bölcsen megállapították, hogy nem biztos, hogy az a jó segítség, amit a segítő annak gondol. A kommunikációnak egymás között oda-vissza kell működnie.

Kódfeltörés

Létszám: 15 fő

Fejlesztendő terület: stratégiai gondolkodás, együttműködés, koncentráció, kommunikáció.

Játékleírás:

A játék megkezdése előtt egy kb. 1,5 méterszer 1,5 méteres területet körülhatároltam kötéllel. A kötélben belül 1-től 30-ig megszámozott számkártyákat helyeztem el véletlenszerűen. Ez a

kezelőfelület, ezt a tanulók nem látják. Ettől kb. 5 méter távolságra egy kincsesláda található, a mi esetünkben szaloncukorral és csoki mikulással volt tele. A csapat feladata, hogy megszerezzék a kincses ládát, ami egy bombával biztosított szobában van elrejtve. Az ajtót egy kóddal tudják kinyitni. A kód egy számsorból áll. 1-től 30-ig, növekvő sorrendben minden gombot (kártyát) egyszer kell megnyomni. Minden tanulónak legalább egy gombot meg kell nyomni. Ekkor az ajtó kinyílik és elvihetik a kincset, majd vissza kell térniük a bázisra. Erre mindösszesen 2 percet kapnak. Ha túllépik az időkeretet, ha nem a megfelelő sorrendben nyomják meg a gombokat vagy a kezelőfelületre belépnek, a bomba felrobban.

Megvalósulás:

Ezt a játékot a téli szünet előtti utolsó testnevelés órán valósítottuk meg. Szerettem volna egy élményekben gazdag tanórával és egy kis ajándékkal búcsúzni a gyerekektől.

A kiindulási bázis a kezelőfelületről kb. 10 méterre volt. A szabályok ismertetése után 10 percet kaptak a tanulók, hogy megtervezzék az akciót. A megbeszélésnél 2 csoport kialakulása volt megfigyelhető: a hangadóké és a hallgatóké. A kincs megszerzése mindenkit nagyon motivált. Az alábbi stratégiát dolgozták ki: egyenként odaszaladnak a kezelőfelülethez, megnyomnak egy számot és ott várják be a társaikat. A megbeszélésre a 10 perces időkeretet nem használták ki. Megkérdeztem tőlük, hogy mindenki egyetért-e a módszerrel. Egyetértettek. Mindenki érti, tudja, hogy mi a feladata? Igennel válaszoltak. A stopper elindult, megkezdtek a feladatot. Nem tudták időben teljesíteni. Megkérdeztem tőlük, mit gondolnak miért nem jártak sikerrel? Több válasz érkezett: nem futottak elég gyorsan, nem indult el időben a következő ember, aki megérkezett a kezelőfelülethez nem találta a soron következő számot. Hogyan lehet ezeket a problémákat megoldani? Nagy nehezen rájöttek, hogy nem egyenként kell a kezelőfelülethez futni. A számok gyorsabb megtalálása érdekében felosztották egymás között a számokat, hogy ki melyiket nyomja meg. A második kísérletnél már mindenki egyszerre érkezett a kezelőfelülethez és viszonylag gördülékenyebben ment a számok helyes sorrendben történő megnyomása. De az időkeretet ismét túllépték. A második sikertelen próbálkozás már feszültséget okozott a csapatban. Ment a vádaskodás, egymás hibáztatása, hogy ki miért nem tudta úgy megcsinálni a feladatot, ahogyan kellett volna. Újabb megbeszélés következett. Hibáztatás helyett összeszedtük, mi okozott nehézséget. A következő problémák vártak megoldásra:

- Mindenki a számokat szemben akarta nézni, ezért nem fért hozzá mindenki a kezelőfelülethez. Hogyan lehetne mindenkinek helyet biztosítani?

- Akinek két számot is meg kellett keresnie, annak lehet, hogy a két gombja egymástól túl messzire helyezkedik el, időbe telik, mire egymás után mindkettőt meg tudja érinteni. Érdekes-e úgy felosztani egymás között a számokat, hogy két egymást követő számot kelljen megérinteni?
- Volt olyan tanuló, akinek gondot okozott növekvő sorrendben megkeresni a számokat, ezért nem a megfelelő időben érintette meg a saját számát. Hogyan tudjuk számára megkönnyíteni a számok közötti tájékozódást?

Az új stratégia a következő volt. A számokat újra felosztották egymás között. A gyengébb képességű tanulók a számsor elején lévő számokból csak egyet kaptak. Akiknek két számot is meg kellett érinteni, azok egymástól távollévő számokat kaptak, hogy az első szám után legyen idejük megkeresni a következőt is. Egy tanuló pedig az 5 többszöröseit kapta. A kezelőfelületet körbeállják, a számokkal szemben csak a gyengébb képességű tanulók állnak, ezzel is segítve a keresést. Aki megérintette a saját számát/számaikat, az rögtön elhagyja a kezelőfelület környékét, visszatér a bázisra, ezzel helyet biztosít a társainak. Csak az utolsó számot érintő tanuló marad végig, csak ő megy be a kincses ládáért. Ezzel a módszerrel végül sikerült időben megoldani a feladatot és a csapat megszerezte a kincset. A kezdeti nehézségeket feledve egymás nyakába borulva fejezték ki örömeiket és a dicsérő szavakkal sem fukarkodtak.

Megbeszélés:

Miután kicsit lenyugodott az osztály és a jutalmat is szétosztottuk, leültünk megbeszélni az eseményeket. Mindenki elmondta, hogyan érezte magát, mi okozott nehézséget, mit tanult a játék során. Többen megállapították, hogy a játék elején még csak az volt fontos számukra, hogy a saját részfeladatukat megcsinálják, nem figyeltek arra, hogy az is fontos, hogy egymást segítsék. A tervezési időt sem használták ki, úgy kezdtek neki a feladatnak, hogy „majd csak lesz valahogy”. Ha valami probléma merül fel, valaki majd megoldja. A „hangadók” osztották fel a számokat társaik között, a „hallgatók” ezt ellenvetés nélkül elfogadták, bíztak a hangosabbak bölcsességében. Sokan közülük nem is gondolkodtak a megoldáson, sodródtak az eseménnyel. Megbeszéltük, milyen káros hatása lehet az élet egyéb területein is, ha valakinek nincsenek saját gondolatai, ötletei, mindent azonnal elfogad másoktól és azt végre is hajtja. Azonban az is fontos, hogy a saját ötletünkkel szemben is legyünk kritikusak, a másikéval szemben nyitottak, ismerjük el, ha nem a mi ötletünk a legjobb megoldás a csoport számára.

Átkelés a hídon

Létszám: 13 fő

Fejlesztendő terület: együttműködés, koncentráció, kommunikáció, bizalom, önbizalom.

Játékleírás:

A tanulóknak élő hidat kell alkotniuk és átjuttatniuk társukat egyik partról a másikra. A hidat úgy tudják létrehozni, hogy páronként egy botot fognak meg annak két végén és a párok egymás mögött felsorakoznak. A hídon átkelő társuk csak a botokra léphet, de kezével megtámaszkodhat a gyerekek vállán vagy fején. A két part 5 méter távolságra van egymástól, de a híd ennél rövidebb. Emiatt annak a párosnak, amelyiken már áthaladt a társuk, a sor elejére kell futnia. Így alkotnak élő, mozgó hidat.

Megvalósulás:

Miután ismertettem a játék lényegét, felhívtam a figyelmüket a biztonsági és gerincvédelmi szabályokra is. A botot két kézzel, alsó madárfogással kell tartani a testük előtt. Kis terpeszben álljanak, bokát, térdet, csípőt enyhén be kell hajlítani, törzset egyenesen tartani. Karok nyújtva, leengedve. Aki végighalad a hídon, csak a botokra léphet, egy botra csak egy lábbal, hogy minél kisebb legyen a terhelés. Csak lépésben haladjon, a súlypontját lassan vigye át egyik botról a másikra. Amikor megérkezik a túlsó partra, egy lábról indítsa a lelépést, nincs elugrás. Ha bárkinek bármilyen nehézsége adódik, rögtön jelzi nekem. A feladatismertetés után a tanulók kiválasztották maguk közül a legkisebb és legkönnyebbet, ő megy át a hídon. Ez helyes döntésnek bizonyult, hiszen nem mindegy mekkora terhet kell majd megtartaniuk a többieknek. Ezt követően párt választottak és a botokkal felsorakoztak egymás mögött. Néhány tanuló attól félt, hogy nem fogja elbírní a társát. Őket sikerült hamar megnyugtatni. Kezdődhetett a játék. Az első nehézséget a botra való fellépés jelentette. Láttam, hogy nagyon küzd, próbálkozik, de mivel nem szólt egy szót sem csak sóhajtozott, hagytam, hogy egyedül oldja meg a problémát. Végül feladta.

Megkérdeztem, hogy mi az oka annak, hogy nem lép fel a botra.

- Magasan van. – jött a válasz.
- Miben tudnának segíteni neked a többiek?
- Jobb lenne, ha lejjebb tartanák a botot.
- Mondtad ezt a társaidnak?
- Nem.

- Tudod, ebbe az iskolába nagyon sok okos, erős, ügyes tanuló jár. De van egy olyan képesség, amivel sem a gyerekek, sem a felnőttek nem rendelkeznek. Van ötleted mi lehet az?

- Nincs.

- Ez a képesség a gondolatolvasás. Senki nem lát bele a másik fejébe. Ha segítségre van szükséged, mondd el, mi okoz nehézséget és hogyan tudnak mások segíteni neked.

Újabb próbálkozás következett. Ezúttal nem csak fellépni sikerült az alacsonyabbra tartott botra, de végig is tudott menni az élő hídon. A botot tartó tanulók ügyesen a sor elejére szaladtak, miután ellépett társuk a botjukról. Végül sikerült elérni a túlsó partot. A feladat annyira megtetszett a gyerekeknek, hogy újra kellett játszani. Mindenki át akart sétálni a hídon. Sajnos volt egy kisebb sérülés is, az egyik fiú az utolsó botról leugrott és érkezésnél beütötte a térdét. Szerencsére nem történt nagyobb baj.

Megbeszélés:

Miután mindenkire sor került leültünk egy körbeszélgetésre. Kíváncsi voltam arra, hogy a feladat megkezdése előtt ki mennyire bízott magában, hogy meg tudja tartani a botot, és sétálóként ki mennyire bízott a társaiban, hogy őt megtartják. Általánosságban elmondható, hogy a legtöbben jobban bíztak a társaikban, mint saját magukban. Főleg az első alkalomnál még az volt a félelmük, hogy majd nem bírják el a terhelést. De miután megtapasztalták, hogy nem is olyan nehéz megtartani a botot, amire társuk rálépett, megnőtt az önbizalmuk. Probléma volt továbbá az is, hogy amikor a sor végéről előre kellett futni, hirtelen nem tudták eldönteni a párok, hogy melyik irányba induljanak, fogják-e a botot közben vagy az egyikük elengedje, és két irányba szaladjanak. Ez azonban nem akasztotta meg a feladat végrehajtását, mert gyorsan reagáltak a gyerekek. Az első kóválygást követően minden pár külön-külön megbeszélte, hogyan fognak előre haladni. Különböző megoldások születtek, a második előrefutásnál már mindenki tudta a dolgát.

Az a fiú, aki az utolsó botról nem lelépett, hanem leugrott, elmondta, hogy ő nem érezte biztonságban magát a hídon, attól félt, hogy a súlya miatt nem tudják megtartani a többiek, akik ráadásul még mozogtak is alatta. Félelmét jelezte felém is, a társai felé is, ez azonban a biztatás és a segítségnyújtás ellenére sem szűnt meg. Gyorsan túl akart lenni az egészen, ezért kapkodott. A megbeszélésen azonban megköszönte a társainak, hogy kitartóak voltak és nem ejtették el.

Add tovább a mozdulatsort!

Létszám: 27 fő

Korcsoprot: 7-9 évesek (2. és 3. osztály)

Fejlesztési cél: koncentráció, kritikus gondolkodás, kommunikáció

Játékleírás:

A tanulók egymás mögött felsorakoznak. A legutolsó ember mögé állok, megkocogtatom a vállát, ő hátrafordul, velem szembe. Mutatok egy 4 elemből álló mozdulatsort, amit neki meg kell jegyeznie. Beszélni, hangot kiadni közben nem szabad. Miután megnézte a mozdulatsort, vissza kell fordulnia és az előtte állónak megkocogtatni a vállát, majd elismételni azt, amit tőlem látott, illetve amit ebből megjegyzett. Aztán így adják tovább egymásnak a mozdulatot. Végül a legelső ember által bemutatott végeredményt összehasonlítjuk az eredetivel.

Megvalósulás:

Ezt a játékot testnevelés órán valósítottuk meg. Mivel két osztály van összevonva, nagy a létszám. Ezért két csoportra bontottam őket, korosztályt és nemeket tekintve vegyes elosztással. A gyerekek két sorban felsorakoztak egymás mögött. Mindkét csapatnak más-más mozdulatsort mutattam, hogy nem tudják egymást figyelni. Az egyik csapatnak egy motorkerékpár beindítását és az elindulást mutattam, a másiknak a reggeli ébredést és a reggeli ital (kakaó/tea) felhőrpintését. Mindkét csoport hang nélkül adta tovább a mozdulatokat. Mindkét esetben elég hamar eltorzultak a mozdulatok. A kettes csapatnál az egyik gyerek annyira nem figyelt, hogy semmit nem jegyzett meg a látottakból, ezért amikor tovább kellett adni a mozdulatot, csak széttárta a karját. A többiek ezt vitték tovább. Végül mindkét csapatnál összehasonlítottuk a végeredményt az eredetivel. Természetesen harsány kacagásban tört ki mindenki.

Megbeszélés:

Azt tapasztaltam az elmúlt évek során, hogy osztálytól, nemtől, korcsoporttól függetlenül a gyerekek között nagyon sok a konfliktus, melyeknek jelentős hányada félreértésekből, tévedésekből adódik. Ezzel a játékkal szerettem volna rávilágítani, hogy mennyire könnyű félreérteni, tévesen megítélni valakit, főleg ha mi magunk is figyelmetlenek vagyunk. Azonban ha valamilyen információ több emberen is keresztülmegy, még inkább torzulhat az eredeti mondat vagy cselekmény. Sőt olyan is előfordul, hogy teljesen új, vagy az eredetivel ellentétes információ vándorol tovább.

A két csapattal közösen megvitattuk a tapasztalatokat. Mivel nem lehetett beszélni a feladat közben, többeknek nehézséget okozott, hogy látták a bizonytalanság apró jeleit a mozdulatot mutató társukon, de nem tudták eldönteni, hogy ezekből mit kell továbbadni és mit nem. Így olyannal is bővült a repertoár, ami nem szerepelt az eredeti mozdulatsorban, illetve volt, amit emiatt hagytak ki, mert úgy ítélték meg, hogy az nem fontos. Megkérdeztem őket, hogy mit gondolnak azzal kapcsolatban, ha egy mondatot, vagy egy történetet kellett volna továbbadni a társuknak. Megállapították, hogy akkor sem sikerült volna pontosan ugyanazt végigvinni. Ezt a megállapítást azonnal összekapcsolták az életükben előfordult esetekkel és rögtön mesélni kezdték a saját tapasztalataikat. Rájöttek, hogy ők is beleestek már abba a hibába, hogy akaratuk ellenére, figyelmetlenségből máshogy adták elő a hallott vagy látott történetet. Azt is elmondták, hogy nekik is rosszul esett, amikor mások valótlan állítottak róluk.

Mentés a tűzből

Létszám: 11 fő

Fejlesztési cél: segítőkészség, kommunikáció, együttműködés, bizalom, problémamegoldás, empátia, kiszolgáltatottság érzésének megtapasztalása, konfliktuskezelés

Játékleírás:

Egy épületben tűz ütött ki, a benne lévő emberek megsérültek és nem tudnak kimenekülni. A mentőcsapat a segítségükre siet, de olyan nagy a füst, hogy nem látnak semmit, ezért vakon menekítik az embereket. Párban kell (szintén vakon) hordágyat készíteni és megkeresni a sérülteket. A romos épületből a kijutást a hordágyon fekvő ember segíti, ő irányítja a mentőegység embereit, hogy merre kerüljék ki az akadályokat. A feladat az, hogy sikeresen kimenekítsenek minden bent rekedt embert.

Megvalósulás:

A feladat ismertetés után kiválasztottam két embert, akik majd a mentősök lesznek. A többiek a sérültek. A kiválasztásnál fontos szempont az erős fizikum, megfelelő egészségi állapot és a magabiztosság. A játék megkezdése előtt a két mentős tanulóknak megmutattam, hogyan kell a két botból és lepedőből hordágyat készíteni. Ezt követően ők is begyakorolták ugyanezt, majd bekötöttem a szemüket. A sérültek ezután foglalták el helyüket és az akadályokat (zsámolyok, bóják) is ezután helyeztem el. A játék kezdetét szirénahang jelezte. A mentősök először elkészítették a hordágyat. Vakon kicsit lassabban ment, de mindkettőjüknek jó a vizuális memóriája és megfelelő volt a kommunikáció egymás között. Mondták, amit éppen csináltak.

A hordágy elkészítése után gyorsan megbeszélték ki menjen elől, ki hátul. Megindultak volna a sérültek felé, de nem tudták merre menjenek. A sérülteket ugyanis annyira lekötötte a mentősök figyelemmel kísérése, hogy elfelejtettek jajgatni, segítséget kérni. De hamar észbe kaptak, amikor a mentősök elkezdtek keresni őket. Az akadályokat ügyesen kikerülve odaértek a bajba jutott emberekhez. Itt volt egy kis civakodás, néhányan összevesztek azon, ki legyen elsőként kimentve. Az egyik mentős különösen beleélte magát a szerepbe, mert elkezdte nyugtatni a többieket. Mondta nekik, hogy jó kezekben vannak, mindenkin segíteni fognak és túl fogják élni ezt a szörnyűséget. A veszekedéssel csak pazarolják azt a kevés levegőt, ami még van, a kiabálással pedig csak azt érik el, hogy hamarabb kapnak füstmérgezést. Négy embert sikerült kimenteni, amikor az egyik mentős jelezte, hogy nagyon elfáradt, nem szeretne még egy emberért bemenni. Ezért őket lecseréltük és a már megmentettek közül ketten átvették a szerepüket. Még mielőtt bementek volna, szétszedtem a hordágyat és az új mentősöknek is vakon el kellett készíteni azt. Ők kihozták a maradék sérültet, több cserére nem volt szükség. A feladatot sikeresen végrehajtották.

Megbeszélés:

Ebben a feladatban mindenki megtapasztalhatta, milyen érzés kiszolgáltatottnak lenni, illetve egymáson segíteni. Az osztály lelkesen fogadta ezt a szerepjátékot. A vezéregyéniségek csak a bajba jutottak szerepét kapták. Kíváncsi voltam arra, hogy ezek a tanulók hogyan viselkednek olyan szituációban, amikor tehetetlenek. Az is érdekelt, hogy az osztály kevésbé meghatározó egyéniségei hogyan érzik magukat, amikor rajtuk múlik a társuk „élete”. A megbeszélés során kiderült, hogy a csendesebbek közül, akik mentősök voltak, senki nem érezte úgy, hogy hatalom van a kezében és most ő van a középpontban. A második mentőpáros elmondta, hogy nehézséget okozott nekik a hordágy vakon történő elkészítése, mert bár látták hogyan kell csinálni, amikor rájuk került a sor, egyből vakon dolgoztak. Viszont ők már látták a kihelyezett akadályokat, így azokra nagyjából emlékeztek. A vakok közül hárman nagyon bizonytalannak érezték magukat, amiért a sérültek szóbeli irányítására tudtak csak hagyatkozni, egy tanuló azonban kijelentette, hogy őt az akadályok nem érdekelték, legfeljebb arrébb rúgta volna őket. A hordágyon fekvők közül volt, aki félt, hogy leesik, mert vagy a társai ejtik el, vagy a hordágy csúszik szét. Azt még a játék elején elmondtam nekik, hogy nem engedem a mentősöket olyan hordággal elindulni, ami nem megfelelően van elkészítve. Ettől függetlenül néhányukban megmaradt a bizonytalanság. A dominánsabb tanulók közül volt olyan, aki bele tudta élni magát a szerepbe és kényelmetlennek érezte a tehetetlenséget. De olyan is akadt, aki ebben a szituációban is a

felsőbbrendűségét hangoztatta, kimondottan tetszett neki, hogy mások szállítják, és még irányíthatja is őket, hogy merre vigyék. Váratlan helyzetet teremtett, amikor az egyik mentős jelezte, hogy elfáradt. Ő ezt kudarcként élte meg, mert úgy érezte cserbenhagyta a még ki nem mentett társait. Megbeszéltük, hogy ilyen a való életben is előfordul. A mentős sem halhatatlan hős, ő is emberből van, éppen ezért ő is lehet kimerült, beteg, megsérülhet és akár tévedhet is.

4.3. Tanév végi szociometriai mérés, kiértékelés

A tanév kezdetén végzett szociometriai felmérést az élménypedagógiai módszerek alkalmazása után a tanév végén megismételtem és összehasonlítottam az első mérés eredményeivel. Ismét szóban beszéltük át a kérdéseket, nagyon hasznosnak bizonyultak a válaszokat kiegészítő közlések.

4.3.1. A kérdőív válaszainak eredménye

Lojalitás az iskola iránt: A tanárok által legtöbbször megdicsért tanulók: K.K. L.L. V.V.

Akik a tanulásban segíteni tudnak a társaiknak: V.V.

Erkölcsei magatartás: Akik megértőek és segítőkészek a társaikkal szemben: A.B. K.K. L.L. N.L.H. T.G. V.V. Az első felméréshez képest itt kettővel több név szerepel.

Aki belátja tévedését és bevallja a károkozást: A.B. L.L. T.G. V.V. Három tanulóval több, mint év elején.

Kritika, szembenállás: Akik őszintén kinyilvánítják nemtetszésüket: K.A. K.K.F. N.L. N.R. V.E.

Akiket nem zavar, ha rossz osztályzatot kapnak, vagy szaktanári figyelmeztetést: Nincs ilyen. A gyerekek úgy vélik, hogy N.R.-nek a beírás az év elejéhez képest most már visszatartó erőnek bizonyul. A tanulmányi eredménye most is alacsony, de már zavarják a rossz jegyek és igyekszik jobban teljesíteni.

Csoportirányítás: Akik egy műsor vagy program közös összeállításánál jó ötletekkel állnak elő és a javaslataikat a többiek is elfogadják: N.L. T.G. V.V. (Eggyel több, mint év elején.)

Beilleszkedési nehézségek: Aki nem szívesen barátkozik: V.E. Erről a pontról is lekerült N.R. neve. Ez azt jelenti, hogy igyekszik beilleszkedni az osztályközösségbe és a többiek bizonyos mértékben elfogadták őt.

Akiknek tanulási nehézségei vannak: A.B. F.Z. L.L. M.H. M.L. N.R. V.E. (Nem történt változás)

Érzelmi összetartozás: A „Ki a legjobb barátod?” kérdésre adott válaszok alapján a következő párok, csoportok rajzolódtak ki:

N.L. – T.G. – K.A. – N.L.H. Ez a négyes megbonthatatlanak tűnik.

K.L. – M.L. Továbbra sem változott.

K.K.F. – N.R. Új barátság alakult ki. Leginkább a csínytevésekben találunk egymásra, de a bajban is kiállnak egymás mellett.

Akit a legtöbben (hárman) meghívnának születésnapi buliba: K.K. M.H. A.B. N.L. T.G. K.A. N.L.H. (6 névvel több)

Akit a legtöbben (hárman) megvédenének a bajban: A.B. K.K. M.H. M.L. T.G. (4 névvel több)

4.3.2. Kiértékelés

A második felmérésből az derül ki, hogy érzelmileg több kapcsolódás alakult ki a tanév során a tanulók között. Jobban elfogadják egymást, nyitottabbak lettek társaik iránt. A legnagyobb változás két tanulóval kapcsolatban figyelhető meg.

N.R. higgadtabb, barátságosabb lett az év elejéhez képest. Még mindig tanulási nehézségekkel küzd, de ha néha odaülök mellé napköziben, hajlandó házi feladatot csinálni. Tanulásban segítségre szorul, de van pár osztálytársa, akik szívesen segítenek neki. Osztályon kívül más gyerekekkel gyakran konfliktusba keveredik, ilyenkor K.K.F. igyekszik megfékezni vagy megvédeni őt. A helytelen viselkedések megbeszélésében partner, most már tartja a szemkontaktust. Néha az is előfordul, hogy elismeri a hibáit és ilyenkor bocsánatot kér. Testnevelés órákon bár csapatban játszik, legtöbbször még egyedül akarja megnyerni a játékot a csapatának.

V.E. sokat csillapodott. Még vannak dühkitörései, de egyre kevesebb és hamarabb le lehet nyugtatni. A társai nyitottabbak irányába. Barátkozást továbbra sem kezdeményez, de örül neki, ha a többiek bevonják a csapatjátékokba vagy az udvaron játszanak vele. Az első két évben a pedagógusok részéről bevett szokás volt, hogy ha V.E.-nek nem volt kedve valamit megcsinálni, akkor ráhagyták. Ezzel is csökkentve a cirkuszokat. Ezt a fajta hozzáállást hosszútávon nem tartom szerencsésnek. Vannak olyan feladatok, illetve helyzetek, amik alól nem lehet kibújni. Ezt V.E.-nek is meg kellett tanulnia. Eddig ha nem volt kedve lejönni a sportcsarnokba testnevelés órára (márpedig sosem volt kedve), akkor bent maradhatott a tanteremben rajzolgatni és egy pedagógus asszisztens jött vigyázni rá. Én változtattam ezen. Le kellett jönnie mindig. Volt, hogy a padlón húztam, volt, hogy ölben vittem le, de nem

hagytam fönt és nem foglaltam le kollegát az őrzésével. Iszonyatos ellenállás és dührohamok jöttek. Nem adtam fel. Idővel kezdte megérteni, hogy az őrzőgésével nálam nem ér cél. 2 hónap után a saját lábán jött le a sportcsarnokba. A társai megdicsérték emiatt. Ezt örömmel fogadta. Félév elteltével az osztállyal közösen elértük, hogy nem csak átöltözött, de részt is vett az órákon. Önszántából. A társaitól egyre nagyobb elfogadást, türelmet és megértést tapasztalt. Többen segítettek, kedvesen bíztatták amikor bizonytalanság fogta el. A tanuláshoz való hozzáállása is javult. A könnyebb feladatokat hajlandó volt megcsinálni, a nehezebbektől már csak morgott. Társai ebben is sokat segítettek neki. Kommunikációjában megjelentek az udvarias kifejezések.

További pozitív változás a „négy gráciánál” figyelhető meg. Bár még mindig ők az osztály magja, nyitottabbak a többi lány felé. A baráti kör nem bővült, de már beszélgetnek, játszanak az osztálytársaikkal. A csendesebb, visszahúzódóbb lányok jobban egymásra találtak.

5. Következtetések és javaslatok

5.1. Következtetések

- A felgyorsult, digitális világ magában hordozza az egymással szembeni türelmetlenséget, az önző és empátiát nem ismerő szemléletet. A vizsgált osztály több tanulójánál is ez érzékelhető volt. Bár az élménypedagógiai foglalkozásokon jól érezték magukat, és megtapasztalhatták milyen érzés segítséget adni és kapni, a feldolgozást elősegítő beszélgetések során ezeket meg is fogalmazták, egy-egy alkalom után nem észleltem változást a viselkedésükben. A tanév végére azonban egymással elfogadóbbak és türelmesebbek lettek. Ebből az következik, hogy maga a módszer alkalmas a szociális kompetenciák fejlesztésére, de igazán akkor lesz hatékony, ha rendszeresen és hosszútávon alkalmazzuk.
- Sokszor azt tapasztaltam, hogy már elindult a folyamat a fejlődésben, a tanuló az eszével tudta mi a helyes viselkedés, de éles helyzetben „zsigerből” reagált a már megszokott módon. Miután lehiggadt és átgondolta viselkedését, belátta, hogy nem a megfelelő módon reagált. A szociális fejlődés elsődleges színtere a család, ezért nagyon nehéz az otthonról hozott szülői mintákat átprogramozni. Ez a tapasztalat arra enged következtetni, hogy a célomul kitűzött szociális kompetenciák fejlesztése akkor bizonyulna hatékonyabbnak, ha a szülőket is be lehetne vonni, és a fejlesztést a család egészen meg lehetne valósítani.

5.2. Javaslatok

- Az élménypedagógia módszereit alkalmazva a szociális kompetencia fejlesztését heti rendszerességgel az órarendbe be kellene illeszteni. Mivel nehéz előre behatárolni az időkeretet a komplexebb, emelt szintű gyakorlatoknál, ezért azt a szabadidős tevékenységek alkalmával javasolt megvalósítani. A módszer annál hatékonyabb, minél korábbi életkorban kezdődik az alkalmazása. Ebből kifolyólag már az általános iskola első évfolyamától kezdve javasolt a használata.
- Nagyobb hangsúlyt kellene fordítani a pedagógusképzésben az élménypedagógia tanítására. A nem megfelelően felkészült tanító által tartott foglalkozás ronthat a már meglévő problémákon.
- Az élménypedagógiai gyakorlatok a szülők számára is hasznos tapasztalatokat nyújthatnának. Olyan családi programokat kellene szervezni, ahol lehetőség lenne a szülőkkel is megismertetni az élménypedagógiát. Természetesen önkéntes alapon lenne a részvétel, minden szülő maga döntené el, hogy milyen feladatokban venne részt. Lehetne olyan iskolai program is, ahol a szülő a gyermekével közösen vesz részt a kihívások teljesítésében.

6. Összefoglalás

Az élménypedagógiai foglalkozások megkezdése előtt megismertem a harmadik osztály tanulóit. Megfigyeltem egyéniségüket, feltérképeztem társas kapcsolataikat. Kerestem azokat a fejlesztendő területeket, ahol az élménypedagógia segítségükre lehet. Az előző évek járványhelyzetei miatt többször is online tanulásra kényszerült gyerekeknek a tananyag elsajátításával és a közösségben való viselkedéssel is problémájuk akadt. A tanulással kapcsolatos egyéni nehézségekkel való megküzdésben fejlesztőpedagógusok segítették őket, ezért osztályfőnökükkel egyeztetve a szociális kompetenciák erősítését céloztam meg. A élménypedagógia alkalmazását megelőzte az osztályt tanító pedagógusokkal végzett interjúk, a tanulók megfigyelése tanórákon, szünetekben, szabadidős tevékenységek során és egyéni feladatok teljesítése közben. Ezt követte egy szociometriai mérés, melynek segítségével jobban ráláttam a tanulók egymás megítélésére és a köztük lévő kapcsolatokra. A tanév kezdetén kisebb megmérettetést jelentő gyakorlatokat csináltattam velük, közben megfigyeltem őket, kinek hol ér véget a komfort zónája és hol kezdődik a tanulási zóna. Ezek a könnyedebb játékok arra is alkalmasak voltak, hogy saját magamat megfigyeljem facilitátori

szerepben. Az önreflexió és a kollegák megfigyelései hozzásegítettek a komplexebb feladatokra történő felkészülésre. Ezt követően olyan kihívásokat válogattam össze, amelyek a célzott kompetenciák fejlesztésére adtak lehetőséget. A tapasztalati tanulásra minden létező alkalmat igyekeztem megragadni. A hagyományos napközis foglalkozásokon a tananyagok feldolgozásába a tanulókat is bevontam. Ott is inkább facilitátor voltam. Amikor nehézségbe ütköztek, nem adtam kész válaszokat, inkább kérdésekkel próbáltam őket közös gondolkodásra kényszeríteni. Amikor látszólag hajmeresztő ötletekkel álltak elő, átültettük azokat a gyakorlatba, hogy megvizsgáljuk, működik-e. Sokszor tanultunk, beszélgettünk, játszottunk az iskola falain kívül. Ez nagyon tetszett nekik. Szinte mindegyik tanuló a maga kis tempójában megnyílt előttem. Ezzel párhuzamosan tapasztaltam, hogy egymás felé is barátságosabbak, megértőbbek. Elkezdtek önállóan is szerepjátékokat játszani, hogy könnyebben tudják feldolgozni a tananyagot. Az ötletgazdák az osztály vezéregyéniségei voltak, de bevonták csendesebb társaikat is. Egyre többször találtak ki meglepetéseket tanítóik számára, amiben az egész osztály részt vett. Ebben is látszik, hogy a klikkesedések részben feloldódtak. Az élménypedagógia hatása a mai napig tetten érhető a ma már ötödikesek osztályában. Az idei tanév elején egy testnevelés tanórán helyettesítettem a felsős kollégát. Csapatjátékot játszottak a gyerekek. Bár mindkét csapat nyerni akart, a korábbi törtetésnek, agresszív viselkedésnek nyoma sem volt. Jókedvűen, egymásra odafigyelve, egymást segítve játszottak. A rosszul sikerült megmozdulásokat hibáztatás helyett bátorítás kísérte. Öröm volt őket így látni.

Az élménypedagógia alkalmazása számomra is értékes tapasztalatokat adott. Elsősorban az önismeret terén érzem a fejlődést, de érzelmileg is gazdagodtam. A konfliktuskezelésben is hatékonyabban tudom segíteni a tanulókat. Összességében azt tapasztaltam, hogy az élménypedagógia nagyon jó módszer a szociális kompetenciák fejlesztésében, de csak hosszú távú alkalmazása esetén. Egy-két foglalkozástól ne várjunk csodát.

Irodalomjegyzék

Erőszak nélkül – Konstruktív konfliktuskezelés: 2. rész. Szociometriai felmérés. Az Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesületének Virtuális Kongresszusán. URL: <https://osztalyfonok.hu/123/> (Letöltés ideje: 2021.09.28.)

Élménypedagógia. Kalandok és Álmodások módra... (é.n.) URL: <https://docplayer.hu/1810275-Elmenypedagogia-kalandok-es-almok-modra.html> (Letöltés ideje: 2022.02.24.)

Földes Petra (2015): Maczák Ibolya (szerk.): Előzetes tudás, személyiség és tanulási zóna. Kulcsok a motiváláshoz. In: Új köznevelés 2015. évf. 7. sz. URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-koznevelés/elozetes-tudas-szemelyiseg-es-tanulasi-zona> (2022.02.24.)

Kispéter A. Gratzer-Sövényházy E. (2020): Élménypedagógia URL: http://bunmegelozesikozpont.hu/anyagok/NBT-Elmenypedagogia-konyv_2020.pdf (Letöltés ideje: 2022.02.24.)

Kispéter A., Sövényházy E. (2008): Élménypedagógia – Csapatépítő játékok. Bába Kiadó, Szeged. 2009 ISBN: 978 963 9881 08 2

Liddle, M.D. (2008): Tanítani a taníthatatlant – Élménypedagógiai kézikönyv. Pressley Ridge Magyarország Alapítvány. Budapest. ISBN 978-963-06-5319-0

W. Michl (2017): Élménypedagógia. „ketté” Magyar Tapasztalati Tanulás Alapítvány. <https://www.pedagogia-plusz.hu/mi-az-elmanypedagogia/> (Letöltés ideje: 2023.10.26.)

Németh Gáborné Doktor A. (2008): A szociális kompetencia fejlesztésének lehetőségei az iskolában. In: Új pedagógiai szemle 58. évf. 1. sz. 2008. január URL: <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00120/2008-01-ta-Nemeth-Szocialis.html> (Letöltés ideje: 2022.02.24.)

Tari A. (2010): Y generáció: klinikai pszichológiai jelenségek és társadalomlélektani összefüggések az információs korban. Jaffa Kiadó, Budapest.

Vekerdy T. (2016): Kisgyerekek – óvodások. Centrál Könyvek kiadó, Budapest. ISBN: 9789633411810

Zsolnai A. (2006): A szocialitás fejlesztése 4-8 éves életkorban. Módszertani segédanyag óvodapedagógusoknak és tanítóknak. Mozaik Kiadó, Szeged. ISBN 963 697 492 6

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és
eredetiségéről

A hallgató neve:

KECSKÉS JOHANNA

A Hallgató Neptun kódja:

K0BT0S

A dolgozat címe:

Az életműpedagógia alkalmazási lehetőségei

A megjelenés éve:

2023

A konzulens intézetének neve:

NEVELÉSTUDOMÁNYI INTÉZET

A konzulens tanszékének a neve:

SAKIDIDAKTIKAI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott
záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Kaposvár év 2023. 11. hó 09. nap

Kecskés Johanne

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat
III. Hallgatói Követelményrendszer
III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat
6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója
4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

KECSKES JOHANN (név) (hallgató Neptun azonosítója: KOBTOS)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: 2023 év 11 hó 12 nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.